

DEĞİRMEN

Karacaoğlan bir gün değirmene gider. Değirmen de sıra bekler. Bekler bekler. Günler geçer. Saçı sakalı uzar. Sıra kendine gelince toza, una bulanır. Saçı sakalı dağınık, unla beyazlaşık halde çeşmeye uğrayınca başına gelenler gelir.

Karacaoğlanı dinleyelim “Değirmenden gelirim beygirim yüklü bir yiğide emmi demek güç olur sakal seni makkabınan yollayım bir kız bana emmi dedi neyleyim”

Gerçekten de bizim oralarda Değirmene giren saçın sakalın ağarmanına katlanılır derler. Karacaoğlan da öyle olmuş. Eskiden su değirmenleri vardı. Ağır ağır çalışırdı. kapı, baca açık toz toprak girer, içerde un savrulurdu. Kimsede bu halden gocunmazdı. Değirmenin hali derlerdi.

Anadoluya geldiğimizde değirmen vardı. taş yontulmuş, taş üstüne taş konmuş, suyun gücüyle taş üstünde taş dönerken göbeğe dökülen arpa, buğday taneleri, un ufak oluyor, tahta oluktan sıcak sıcak tahta hazneye (sandığa) dökülüyor, çuvalla giriyor, rızık olmayı bekliyor.

Değirmen hikâyemiz tohumdan tarlaya, tarladan eğilmiş sarı başaklara, sarı başaklardan harmana, harmandan ambara, ambardan değirmene, una, undan hamura, hamurdan ocak başına, Tandıra (yufkaya, ekmeğe) çeşit çeşit ekmeğe (yufka lavaş çörek) ondan sofraya, sofradan doyuma ve dünya lezzetlerine akan yolda bir duraktan ibarettir.

Ne yazık ki modern hayata değirmen de direnemedi. Değirmenler kalktı mı? Hayır. Anadolunun binlerce yıllık su değirmenleri köylerin göçü ile beraber bir bir öksüzleştiler, yalnızlaştılar, tutunamadılar.

Değirmenlerde eğleşip bir taraftan taş dönerken Öte yandan türkülerle zaman öğüttüler. “değirmenin bendine taş dönmüyor dönmüyor.”

Değirmene dayanmak zor. Değirmen sabır ister. Beklemek beklemek. Hele o sıralar? Atalar derki “sen haklısın dersin değirmende kavga olmaz.” değirmenler bu milletin mektebi gibiydiler.

- Zamanı öğretti
- Sabrı öğretti
- Barışı öğretti
- Dostluğu öğrettiği
- Muhabbeti öğretti
- İmece yardımlaşmayı öğretti

- Gurbet öğretti
- Hasret öğretti

Şimdilerde insanı bir araya getiren, gece gündüz zor şartlarda eğleştiren bir hayat şekli var mı? Kaldı mı?

Bizim oralarda harmanlar kalkar, buğdaylar ambara, çuvalla girer de güz gelince değirmen yolu tutulur. Esasen Anadolu köylerinin güz mevsiminde üç tane kocaman telaş olur. Değirmen kışlık odun yapılacaktır.

Değirmene gidilecek. Tohumlar ekilecek. Buğday ambarda, kışlıklar hazır, Değirmene gidilmiş, sıcak ocak tütüyor. Geriye uzun kış gecelerinin sohbeti ve muhabbeti. Anadolu buydu. Daha düne kadar.

Değirmene gitmek bir evde olay olur. Harman sonu tohumlar elenir, ayrılır. Buğdaylar unluk, yarma (döğme) lik ayrılır. Bulgur kaynatılır. Hepsi de değirmene hazırlanır. Yükler kağınlara, arabalara yüklenir, hayvanları koşulur, hayvanlar yüklenir. Orada kalınacak günler için azıklar hazırlanır. Yolculuk salavatlanır.

Değirmene yalnız gidilmez. Büyüklerin yanında çocuklarda gider. Koşum hayvanları yayılacak, atlara bakılacak. Yumuş tutulacak. Değirmen nöbet günleri gençler için hayat dersi gelir. Hayvan bakımı, çobanlık, yük indirme bindirmeler, yardım etmeler, taşın her dönüşünü izleye izleye bekleyişler. Serin gecelerde aya yıldızlara baka baka konaklamalar.

Değirmen günleri tam bir hayat mücadelesine döner. Bir köşede sönmeyen ocakta dönen taştan olukta akan sıcacık undan hamur yoğurmalar, Taş tandın da çörek pişirmek. Ateşe soğan, patates gömmeler.

Komşu köylülerin birbirini tanıması tanışması. Eş dosttan selamlar alınması, yollanması. Muhabbet edilmesi. Uzak yabancı yerler tanınması. Hepsi hepsi değirmen günlerinde yaşanır.

Hele o sesler. Derinden gibi gelen Uğultulu, şelaleyi andıran bitmeyen dalga dalga içeriği dolduran şu sesler. Dönen değirmen taşlarının uğultuları, taşın her dönüşünde tek tek bitesiyeye çıkan şak şak sesleri. Bu sesi duydukça taşı görmeden de taşın döndüğünü bilir. Değirmencinin çalışma sesleri. Uğultu arasında bağıra bağıra konuşmalar. Bir telaş, bir uğraş hali. Ama her daim değirmenin asudeliği, asilliği, heybeti.

Ya değirmen muhabbetleri. İnsanın mukallitliği değirmende tutar. Şakalar, espiriler, taklitler. Yoksa zaman geçer mi?

Uzun gecelerde Ocak başında diz dize oturup manallar, hikâyeye anlatmalar. Hele eşkiya hikâyeleri. Eşkiya hikâyeleri dinlenirken Ahacık değirmeni basacaklar gibi gelir. Bir korku, bir ürperti. Yan yana sokulmalar. Ateşe baka baka kapanan gözler. Daha ağırlığında gözkapakları. Değirmenden gelen sesler, ürpertiler, uyanışlar. Nöbete kalkışlar. Bitmeyen geceler.

Değirmenden dönüş sanki muharebeden dönüşe benzer. Yorgun argın köy yolunu tutuş. Ağır ağır yol alış dereler, tepeler, inişler, Yokuşlar geçile geçile.

Köye varınca yüklerin yükleye, ambara inişi. Gece gündüz bedene çöken yorgunluğunun unutuluşu. Ev ile hasret gideriş. Havadisler aktarış.

Değirmen hazırlığında, gidişte, kalışta, dönüşte o yılın en önemli olayı. Gitmeyenler gidenlerden havadis alırlar. Vaziyeti anlarlar.

Bir de arada Değirmene gidenler olur. Hayvan yüküyle giderler. Orada kalışları kısa sürer.

Değirmen çobanlığa benzer derler. Sonraları cemiyet içinde mesuliyet alanlar, bunu Değirmendeki sıra günlerine, yaptıkları çobanlığa bağlarlar. Değirmen yok olup giderken kültür hayatımızı besleyen bir damarda kaybolup gitmese.

Dışarıda at kişnemeleri uzaktan gelen köpek ulumaları. Bir çuvalın dibine, iki çuvalın arasına kıvrılıp büzüşüp yatmalar.